

ชื่อวิทยานิพนธ์ ประวัติศาสตร์การเมืองและสังคมมณฑลพายัพ สมัยพระเจ้าอินทวิชยานนท์

: ศึกษาจากคร่าวรับเสด็จพระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นพิชิตปรีชากร

ผู้วิจัย นายกฤษณะ พ่วงรักษา รหัสนักศึกษา 2491001091 **ปริญญา** ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ไทยคดีศึกษา)

อาจารย์ที่ปรึกษา (1) รองศาสตราจารย์มัลลิกา มัสสุดี (2) รองศาสตราจารย์อรุณรัตน์ วิเชียรเขียว

ปีการศึกษา 2555

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) ประวัติศาสตร์การเมืองของมณฑลพายัพ สมัยพระเจ้าอินทวิชยานนท์ (2) ประวัติศาสตร์สังคมของมณฑลพายัพสมัยพระเจ้าอินทวิชยานนท์ โดยศึกษาจากคร่าวรับเสด็จพระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นพิชิตปรีชากร ของพระยาพรหมโวหาร

วิธีการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาจากเอกสารชั้นต้นทางประวัติศาสตร์ ได้แก่ พระราชหัตถเลขา สุกอักษร สารตรา และจากเอกสารชั้นรอง ได้แก่ วิทยานิพนธ์ วรรณกรรมร่วมสมัยกับคร่าวหนังสือ และวิเคราะห์ข้อมูลโดยการพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า (1) ประวัติศาสตร์การเมืองมณฑลพายัพในสมัยพระเจ้าอินทวิชยานนท์สะท้อนภาพทางการเมืองการปกครองของกลุ่มเจ้านาย “เจ้าชั้นห้าใบ” และกลุ่มขุนนาง “เจ้าสนามหลวง” รัชกาลที่ 5 ทรงเริ่มเข้าไปมีอำนาจทางการเมืองเหนือกลุ่มอำนาจเดิมในมณฑลพายัพโดยการส่ง “ข้าหลวงสามหัวเมือง” จากกรุงเทพฯ เข้ามาใน พ.ศ.2417 และส่ง “ข้าหลวงพิเศษ” เป็นผู้แทนพระองค์เข้ามาใน พ.ศ.2426 มีพิธีถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยาของหัวเมืองสำคัญของสยามที่เมืองกำแพงเพชร มีร่องรอยของการทำไม้สักที่เมืองลำปาง สภาพทางการเมืองในเมืองเชียงใหม่ในสมัยพระเจ้าอินทวิชยานนท์ราบรื่น (2) ทางด้านประวัติศาสตร์สังคมมณฑลพายัพสมัยพระเจ้าอินทวิชยานนท์คร่าวสะท้อนภาพสังคมหลากหลาย ได้แก่ ขนชั้นในสังคมทั้งชนชั้นมูลนายและชนชั้นไพร่ และกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ระบบเงินตราที่ใช้ในมณฑลพายัพ ประเด็นเรื่องในวิจัยนี้พบว่าการทำพิธีทูลพระขวัญซึ่งเป็นการให้เกียรติ และต้อนรับแขกเมืองที่เป็นพระราชวงศ์ชั้นสูงจากสยามเป็นครั้งแรก ประกอบด้วยวัฒนธรรมทางดนตรี ซึ่งใช้วงกลองกุ่ม ประโคมนำขบวนรับเสด็จ ประเพณีสงกรานต์ซึ่งเป็นการขึ้นปีใหม่ ทั้งของไทยและล้านนา การใช้ฤกษ์ยามและปฏิทินทางจันทรคติ เป็นหลักฐานสำคัญในการระบุวันเดือนปี เพื่อเปรียบเทียบกับทางสุริยคติ และวิจัยนี้ มีการค้นพบหลักฐานใหม่ เรื่องผู้นำของพระราชนานจากรัศกาลที่ 5 พระราชนานให้พระราชชายาเจ้าดารารัศมี ไม่ใช่พระเจ้าน้องยาเธอกรมหมื่นพิชิตปรีชากร

คำสำคัญ มณฑลพายัพ พระเจ้าอินทวิชยานนท์ คร่าว พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นพิชิตปรีชากร

Thesis title: The Political and Social History of MonthonPhayap in the Reign of Prince Inthawichchayanon : A Study from The Royal Welcome Khrao for Prince Phichitpreechakorn

Researcher: Mr.Krisana Puangrugsa, **ID:** 2491001091; **Degree:** Master of Arts (Thai Studies) ; **Thesis advisors:** (1)Mullica Masudi, Associate Professor,(2) Aroonrut Wichienkeeo, Associate Professor; **Academic year:** 2012

Abstract

The purpose of this research was to study : 1) the political history; and 2)the social history of MonthonPhayap in the reign of Prince Inthawichchayanon as reflected in the the Royal Welcome Khrao (a kind of Lanna-style poem) for Prince Phichitpreechakorn written by Phraya Phromwoharn.

This was a qualitative research based on the study of primary historical documents such as royal letters, official documents, and the vassal King's letters; and from secondary documents such as theses, books and literaturecontemporary with the Royal Welcome Khrao.The data were analyzed by descriptiveanalysis.

The results of the research were:1.the political images reflected in the poem, for example, the governance by the “Jaokhanhabai Group”and the“Khaosanamluang Group,” the Sending of three governors and a representative of King Rama V to MonthonPhayap in 1874 and in 1883 respectively; the Sacramental Water Ceremony held in Kamphangphet; and the vestige of a Lampang Forestry concession, indicate a period of rather peaceful politics and in the reign of Prince Inthawichchayanon.2.The social images reflected in the poem consist of portrayals of the various classes of people, different ethnic groups, the money system, and the city gate. The poem reveals that people of the time held the first ceremony to welcome royalty from Siam and depicts the music culture involved with that ceremony. It also shows that the Lanna people celebrated the Songkranfestival, and they set auspicious dates and times based on a comparison between the lunar calendar and the solarcalendar. This research led to the discovery of new evidence that Prince Phichitpreechakorn was not the one who took the royal gifts from King Rama V to present to Princess Dararatsamee.

Keywords : MonthonPhayap, Prince Inthawichchayanon, Khrao, Prince Phichitpreechakorn